

แบบจัดเก็บข้อมูลพันธุ์พืชท้องถิ่น

๑. ชื่อพืช/ชื่อสามัญ : พะยุง

๒. ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dalbergia cochinchinensis*

๓. ชื่อเรียกในท้องถิ่น : ชะยุง, พยุง, แดงจีน และประดู่เสน

๔. ชนิดพืช : พะยุงเป็นไม้ยืนต้น ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

๕. ลักษณะประจำพันธุ์ : พะยุงเป็นไม้ต้น ผลัดใบ สูง ๑๕-๒๕ เมตร เปลือกสีเทาเรียบ ใบเป็นช่อแบบขนนกปลายใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบย่อยเรียงสลับจำนวน ๗-๙ ใบ ขนาดกว้าง ๓-๔ เซนติเมตร ยาว ๔-๗ เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้ม ท้องใบสีจาง ดอก ขนาดเล็กสีขาว กลิ่นหอมอ่อนๆ ออกรวมกันเป็นช่อตามง่ามใบ และตามปลายกิ่ง ผล เป็นฝักรูปขอบขนานแบนบางขนาดกว้าง ๑.๒ เซนติเมตร ยาว ๔-๖ เซนติเมตร มีเมล็ด ๑-๔ เมล็ด

๖. ถิ่นกำเนิด : เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

๗. แหล่งพันธุ์ : พบกระจายทั่วทุกภาคในประเทศไทย

๘. การปลูก/การขยายพันธุ์/การดูแลรักษา : ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการปลูกไม้พะยุงคือในช่วงที่เป็นต้นหรือกลางฤดูฝน (ระหว่างพฤษภาคม-สิงหาคม) เพราะจะทำให้กล้าไม้มีอัตราการรอดตายที่สูงและมีระยะเวลา นานพอสำหรับการตั้งตัว การปลูก พะยุงโดยทั่วไปจะปลูกด้วยกล้าไม้ ซึ่งจะได้ผลดีกว่าการปลูกด้วยเหง้า ก่อนจะย้ายปลูกลงในแปลงประมาณ ๒ อาทิตย์ ควรลด ปริมาณการให้น้ำ (การรดน้ำ) แก่กล้าลง ทั้งนี้เพื่อให้กล้าไม้มีการปรับตัว และทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่แห้งแล้งซึ่งอาจจะ เกิดขึ้นได้หลังจาก การปลูกเนื่องจากฝนทิ้งช่วงก่อนนำไปปลูกกล้าไม้ควรได้รับการใส่ปุ๋ยด้วยในปริมาณที่พอเหมาะ (ประมาณต้น ละ ๑ ช้อนชา) ทั้งเพื่อให้กล้าไม้มีปริมาณธาตุอาหาร ที่เพียงพอในช่วงระยะแรกของ การตั้งตัว และสามารถแข่งขันกับวัชพืช ได้ การเตรียมหลุมสำหรับการปลูกกล้าไม้ ควรขุดให้ลึกพอที่จะคลุมระบบรากได้หมดหาก มีการใส่ปุ๋ยที่กล้าไม้ก่อนย้ายปลูกแล้ว การใส่ปุ๋ย ที่กันหลุมอาจจะไม่จำเป็น หากบริเวณแปลงปลูกมีปลวกอยู่มากควรใส่ยากำจัดปลวกที่กันหลุมด้วย สำหรับระยะปลูก ที่เหมาะสมนั้นควร จะเป็น ๒ x ๒ หรือ ๓ x ๓ เมตร ซึ่งให้ผลไม่แตกต่างกันเท่าใดนักในอัตราการเจริญเติบโต (อนันต์ สอนง่าย และคณะ : ๒๕๓๑) ไม้พะยุงสามารถปลูกผสมกับไม้ชนิดอื่นได้ แต่พรรณไม้ที่จะปลูกผสมกับพะยุง ควรเป็นพรรณไม้ที่มีความ ไกล่เคียงกัน ทั้งอัตราการเจริญเติบโต และความต้องการในสภาพของระบบนิเวศที่คล้ายคลึงกันทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนการ วิวัฒนาการร่วมกันและลดการแก่งแย่งกันของระบบรากและเรือนยอดในระยะยาว พรรณไม้ที่จะใช้ปลูกร่วมกับพะยุงอาจเป็น ประดู่ มะค่าโมง และแดง เป็นต้น การบำรุงรักษา ระยะเวลาสำหรับการบำรุงรักษาแปลงปลูกไม้พะยุงนั้นยังกำหนดแน่นอนไม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับงบประมาณและการ เจริญเติบโตของต้นไม้ ที่ปลูกแต่ละพื้นที่ว่าจะสามารถครอบคลุม การเจริญเติบโตของ วัชพืชได้เร็วเพียงใด อย่างไรก็ตามพอสรุปในเบื้องต้นได้ว่าควรมี การบำรุงรักษาติดต่อกันอย่างน้อย ๓ ปี การบำรุงรักษามีวิธี ปฏิบัติในลักษณะเดียวกับการบำรุงรักษาพรรณไม้ชนิดอื่นๆ ที่กำจัดวัชพืชควรดำเนินการ อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง โดยเฉพาะใน ฤดูแล้งไม่ควรให้มีวัชพืชหรือเศษวัชพืชอยู่ในแปลง เพราะจะกลายเป็นเชื้อเพลิงและก่อให้เกิดไฟไหม้แปลงได้การกำจัดวัชพืช ในช่วงก่อนถึงฤดูแล้ง จึงมีความสำคัญมากและควรดำเนินการควบคู่ไปกับการป้องกันไฟ ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นมากใน ระยะที่ต้นไม้อยู่เล็กอยู่ การป้องกันไฟควรเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม หรือเมื่อแน่ใจว่า ไม่มีโอกาสที่จะ เกิดไฟได้อีก การใส่ปุ๋ยในระยะที่ต้นไม้อยู่เล็กมีความสำคัญมากเพราะยังอยู่ในภาวะที่ต้องแก่งแย่ง กับวัชพืชกล้าไม้จึงควรได้รับ การใส่ปุ๋ยอย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับงบประมาณการป้องกันโรค และแมลงหากมีการระบาดของรุนแรงก็มีความ จำเป็น ที่จะต้องใช้ยาฆ่าแมลงที่เหมาะสม พร้อมทั้งขจัด ทำลายไม้ที่ได้รับความเสียหายจากโรคและแมลง เพื่อป้องกันไม่ให้ เป็นที่แพร่ระบาดของโรคและแมลงต่อไป ในขณะที่ต้นไม้อยู่เล็กอยู่ช่วง ๓-๕ ปีแรกของการปลูกไม้ไม่ควรปล่อยให้สัตว์เลื้อยคลานเข้าแปลง ปลูกเพราะสัตว์เลื้อยคลานนั้นจะเหยียบย่ำต้นไม้และกัดกินใบและยอดซึ่งจะทำให้ต้นไม้เสียรูปทรงและอาจตายได้

การบำรุงต้นไม้ด้วยการตัดและแต่งกิ่งสำหรับพะยูนอาจจะไม่มีความจำเป็นเท่าใดนัก นอกเสียจากเป็นส่วนที่ถูกทำลายด้วยโรคและแมลง เพื่อมิให้เป็นแหล่งแพร่ระบาดต่อไป การปลูกพะยูนในระยะปลูกที่แคบเช่น ๒ x ๒ เมตร จะช่วยให้ต้นไม้มีการจัดระบบกิ่งเองตามธรรมชาติได้ดีกว่าการปลูกในระยะที่ห่างสำหรับการตัดสายขยายระยะนั้นยังไม่มีตัวเลขกำหนดแน่นอนว่าควรจะเป็นเมื่อไรหรือเมื่อไม่มีขนาดเท่าใดเพราะขึ้นอยู่กับระยะปลูก และความอุดมสมบูรณ์ของดินบริเวณนั้น อย่างไรก็ตามข้อสังเกตสำหรับพิจารณาการตัดสายขยายระยะคือ เมื่อเรือนยอดเริ่มเบียดเสียดชิดกันมาก และการตัดสายขยายระยะ ควรพิจารณาต้นที่แคระแกร็นกว่าต้นอื่นเป็นหลัก

สามารถเพาะขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ด และการปักชำกิ่ง ปักชำราก

๙. การจดทะเบียนเป็นสินค้า GI (สินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแหล่งภูมิศาสตร์) :-

๑๐. การใช้ประโยชน์ : ตำรับยาพื้นบ้านอีสานจะใช้เปลือกต้นหรือแก่นพะยูน นำมาผสมกับแก่นสนสามใบ แก่นขี้เหล็ก และแก่นแสมสารใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้มะเร็ง รากใช้กินเป็นยารักษาอาการไข้พิษเชื่องซึม เปลือกนำมาต้มเอาแต่น้ำใช้เป็นยาอมรักษาโรคปากเปื่อย ปากแตกกระแหง

๑๑. เอกสารอ้างอิง :

Medthai. พะยูน เข้าถึงได้จาก <https://medthai.com/พะยูน>

๑๒. ภาพประกอบ :

ข้อมูลโดย : ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านแมลงเศรษฐกิจจังหวัดชุมพร

ที่อยู่ : ๒๒/๑ ม.๖ ต.ขุนกระโทก อ.เมือง จ.ชุมพร

เว็บไซต์ : <http://www.aopdbom.doae.go.th>